

NORRA KÄRR PROJEKTET UTGÖR ETT STORT HOT MOT VÄTTERNS DRICKSVATTENKVALITET – Del 3

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) flaggar för framtidsoro, för brist på dricksvatten i sydöstra Sverige.

Gruvavfallslager är tickande bomber!

FN-rapport "The UN's Mine Tailings Storage: Safety is no accident "

<https://gridarendal->

[website.s3.amazonaws.com/production/documents/s_document/370/original/RRAMinewaste_flyer_press.pdf](https://gridarendal-website.s3.amazonaws.com/production/documents/s_document/370/original/RRAMinewaste_flyer_press.pdf)

Vad kan gruvan, i Norra Kärr, med brytning av sällsynta jordartsmetaller (REE), ha för inverkan på Vättern och miljön på östra Vätterbranterna?

Avfallsdammar regelfrågor

Inom Europeiska gemenskapen finns ett antal direktiv, beslut och regler för hantering av avfall. The Integrated Pollution Prevention Control (IPPC) Direktiv (96/61/EC) föreskriver bl.a. användningen av bästa praxis för en rad industrianläggningar, inklusive avfallsplatser. IPPC-direktivet bygger på den mer allmänna ramdirektivet om avfall (från 1975 ändrad 1991) som införde kravet på att tillåta anläggningar med det uttalade syftet att "avfall måste återvinnas eller bortscaffas utan fara för hälsa och utan att processer eller metoder som kan skada miljön " På senare tid har direktivet om deponering av avfall (1999/31 / EG) som antogs i juli 1999 och som medlemsstaterna var skyldiga att sätta det i kraft i juli 2001.

Definitionen av en deponi är mycket omfattande och innehåller både ovan och under jords avfallshantering av alla typer av avfall (enligt definitionen i ramdirektivet om avfall, inklusive avfalls) som kan betraktas som permanent. I direktivet definieras permanent som mer än tre års deponering. Allt flytande avfall är förbjudet från att deponera om detta allvarligt kan påverka på nuvarande gruvavfall praxis. Undantagna från direktivet är "...oförorenad jord eller icke-farligt inert avfall som uppkommer vid ..." mineralverksamhet. Utöver detta undantag kan medlemsstaterna välja att ytterligare undanta "...i insättning av icke-farligt avfall, som skall fastställas av en kommitté som inrättats i enlighet med artikel 17 i detta direktiv ... "(kommittén för teknisk anpassning eller TAC) från bestämmelserna i direktivet. Därför kommer det att vara en definition av "icke-farligt avfall" som kommer att definiera om gruvavfallsprodukter är undantagna från direktivet om deponering.

Bryssel den 2.7.2014 COM(2014) 397 final 2014/0201 (COD) Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV om ändring av direktiven 2008/98/EG om avfall, 94/62/EG om förpackningar och förpackningsavfall, 1999/31/EG om deponering av avfall, 2000/53/EG om uttjänta fordon, 2006/66/EG om batterier och ackumulatörer och förbrukade batterier och ackumulatörer och 2012/19/EU om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska och elektroniska produkter (7) Industri-, affärs- och gruvavfall är extremt diversifierat i fråga om sammansättning och volym, och skiljer sig mycket åt beroende på medlemsstatens ekonomiska struktur, den avfallsgenererande industri- eller affärssektorns struktur, eller industri- eller företagstätheten i ett givet geografiskt område. För industri- och gruvavfall är det därför i de flesta fall lämpligt med en industriellt inriktad ansats för att lösa särskilda frågor kring hanteringen av en viss typ av avfall, med användning av bästa tillgängliga teknik (BAT) och BAT-referensdokument (BREF-dokument)16.

Direktiv 2008/98/EG innehåller grundläggande definitioner för avfallshantering. För att göra avfallslagstiftningen mer enhetlig bör definitionerna i direktiv 94/62/EG och 1999/31/EG anpassas till definitionerna i direktiv 2008/98/EG.

Artikel 3 Ändring av direktiv 1999/31/EG

Direktiv 1999/31/EG ska ändras på följande sätt: (1) Artikel 2 ska ändras på följande sätt: a) Led a ska ersättas med följande: "a). De definitioner av avfall, kommunalt avfall, farligt avfall, återvinning, materialåtervinning, bortscaffande, avfallsproducent och avfallsinnehavare som anges i artikel 3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG* ska tillämpas. * Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv (EUT L 312, 22.11.2008, s. 3)."

Definition av avfall - Avfallsslag

För att kunna skilja på olika typer av avfall finns det i bilaga 4 till Avfallsförordningen en förteckning av avfallstyper med sexsiffriga koder. Den detaljerade avfallskatalogen används för statistik och för att skilja ut vad som är farligt avfall. Avfallsförteckningen baserar sig på EG-kommissionens beslut 2000/532/EG, men uppdateras löpande efter nya beslut från kommissionen.

Klassificering av farligt avfall - Avfall eller biprodukt?

När en vara eller en produkt tillverkas bildas ofta restprodukter. Bedömningen av om restprodukterna ska anses vara avfall eller biprodukt har alltid haft stor betydelse. Frågan är särskilt aktuell sedan nya bestämmelser om biprodukt är införda i femtonde kapitlet samt att bestämmelserna i REACH har börjat träda i kraft.

Att avgöra om en restprodukt ska klassas som avfall eller inte, är i många fall svårt. Den aktuella restprodukten kan visserligen ha uppstått oavsiktligt vid produktionen av något annat, men kan likväl kanske användas som vilken produkt som helst.

EU-vägledning som bygger på domar från EU-domstolen

Verksamheter får inte äventyra möjligheterna att uppnå den kvalitet på vattenmiljön som följer av EU-rätten och får inte medföra en försämring av vattenkvaliteten i strid med ett försämringsförbud. EU-domstolens dom den 1 juli 2015 (Bremerhaven-domen, mål C-461/13) 1 anger bl.a att försämringsförbudet gäller på kvalitetsfaktornivå, inte bara för den övergripande statusen – försämring av statusen för enskilda kvalitetsfaktorer är alltså inte tillåten.

För att reda ut och förtydliga gränsdragningen mellan avfall och produkter (inklusive biprodukter) har EU-kommissionen tagit fram en vägledning om vad som bör anses vara avfall respektive biprodukt. Vägledningen bygger på domar från EG-domstolen som rör avfallsbegreppet. Vägledningen är relevant vid tillämpningen av den svenska avfallsdefinitionen eftersom den är baserad på EG:s avfallsdefinition och eftersom praxis från EG-domstolen är bindande för Sverige. Vägledningen tar inte upp frågan om när avfall upphör att vara avfall.

Beslutsträd ger stöd i bedömningen

I slutet av vägledningen finns ett beslutsträd som stöd för bedömningen. Beslutsträdet är översiktligt och ska läsas tillsammans med vägledningen. Viktigt att tänka på när beslutsträdet används är att även om det visar att restprodukten är en biprodukt så är den ändå ett avfall om man i praktiken gör sig av med den.

EG/EU-domstolen har i domar angett att tecken på att det handlar om avfall kan vara att restprodukten inte är anpassad till det den används till eller att det krävs särskilda skyddsåtgärder vid användningen för att skydda miljön.

Miljöbalkens 15 kapitel och de allmänna hänsynsreglerna

Om något är en biprodukt eller avfall påverkar bland annat om det omfattas av vissa tillståndsplikter och anmälningsplikter. Vad som är att betrakta som en biprodukt regleras i första paragrafen i miljöbalkens 15 kapitel:

Ett ämne eller föremål ska anses vara en biprodukt i stället för avfall, om ämnet eller föremålet

1. har uppkommit i en tillverkningsprocess där huvudsyftet inte är att producera ämnet eller föremålet,

2. kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis, och

3. kommer att fortsätta att användas på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart och som inte strider mot lag eller annan författning.

Oavsett om en restprodukt är en biprodukt eller avfall så gäller dock de allmänna hänsynsreglerna i 2 kapitlet miljöbalken vid till exempel lagring och användning. Enligt dessa regler ska en verksamhetsutövare vidta de skyddsåtgärder och begränsningar som behövs för att undvika skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön, så länge det inte rör sig om orimliga åtgärder. Tillsynsmyndigheten kan också meddela förelägganden om detta. Om du som verksamhetsutövare har frågor kring avfall och biprodukter ska du i första hand kontakta din tillsynsmyndighet, det vill säga den kommunala miljöförvaltningen eller i vissa fall länsstyrelsen.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledninga/r/Avfall/Begrepp-och-definitioner/>

Klassificering av farligt avfall

Naturvårdsverket har tagit fram en vägledning om arbetsgången vid klassning av farligt avfall. Klassningen av avfall är avgörande för hur ett antal miljöbestämmelser ska tillämpas. Det behöver inte vara så komplicerat att ta reda på vad som är farligt avfall. Farligt avfall är avfall som är farligt därför att det är explosivt, brandfarligt, frätande, smittförande eller giftigt för människa och miljö.

<http://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/vagledning/avfall/klassificering/farligt-avfall-klassificering-20130213.pdf>

Vägledning för klassificering av farligt avfall

Tumregel – Detta är farligt avfall:

En tumregel är att uttjanta rester av kemikalier med farlighetsmärkning klassas som farligt avfall. Farlighetsmärkningen kan exempelvis bestå av en farosymbol på förpackningen eller annan farlighetsinformation som visar att kemikalien tillhör faroklassen "miljöfarlig".

Därför ska till exempel avfallsrester av mineraloljor som spilloljor, smörjoljor och motoroljor klassas som farligt avfall. Likaså rester av bekämpningsmedel (insektssprayer och ogräsmedel), batterisyra, ammoniak samt lut och fotokemikalier (fix och framkallningsvätska). Lösningemedel som lacknafta, T-sprit, bensin och aceton är andra exempel.

Det är viktigt att avfall klassas rätt

Klassningen av avfall är avgörande för hur ett antal miljöbestämmelser ska tillämpas. Det är grunden för ett säkert omhändertagande av avfallet enligt avfallsförordningen (2011:927).

Klassningen är också styrande för om man måste söka tillstånd för att behandla en viss typ av avfall eller för vilken typ av deponi som kan komma ifråga vid deponering.

<https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledninga/r/Avfall/Farligt-avfall/Klassificering-av-farligt-avfall/>

Klassificering av gruvavfall, se:

<http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2017/uppdrag-om-klassificering-av-utvinningsavfall.pdf>

http://www.riksrevisionen.se/PageFiles/23135/RiR_2015_20_Gruvavfall_anpassad.pdf

Relevanta referenser framgår i texten.

2018-12-12

Claes-Erik Simonsbacka

Ingenjör och f.d. managementkonsult till gruvföretag med gruvverksamheter i Sverige, Västafrika och Sydamerika.